

Sammanfattning och slutsatser

Slutsatser

SBU har systematiskt granskat och sammanställt den samlade forskningen om samband mellan arbetsmiljö och artrosbesvär.

- ▶ Personer som har ett knästående eller stående arbete har högre förekomst av artrosbesvär i knä än andra. Personer som sitter i sitt arbete har lägre förekomst av artrosbesvär i knä än andra.
- ▶ Personer som arbetar i böjd eller vriden position har högre förekomst av artrosbesvär i höft än andra.
- ▶ Personer som i sitt arbete lyfter och bär, som går i trappor eller som klättrar på stege har högre förekomst av artrosbesvär i såväl knä som höft än andra. Detsamma gäller dem som har ett fysiskt ansträngande arbete.
- ▶ Kvinnor och män med likartad arbetsmiljö utvecklar artrosbesvär i samma utsträckning.

Bakgrund och syfte

SBU har från år 2011 i uppdrag av regeringen att sammanställa kunskap om arbetsmiljöns betydelse för uppkomst av sjukdom och att särskilt beakta kvinnors arbetsmiljöer. Förebyggande av arbetsrelaterad ohälsa och rättssäker bedömning av arbetsskadeärenden kräver en tydlig vetenskaplig kunskapsbas.

Syftet med detta projekt har varit att göra en systematisk granskning av den vetenskapliga litteraturen som beskriver arbetsmiljöns betydelse för artrosbesvär. Denna systematiska litteraturöversikt inkluderar artrosbesvär i hela kroppen, dock har vi inte inkluderat sådant som rör ryggen eftersom ryggsjukdom tas upp i en tidigare SBU-rapport "Arbetsmiljöns betydelse för ryggsjukdom".

FOTO: SHUTTERSTOCK

Artros är en vanlig ledsjukdom som drabbar cirka var fjärde person över 45 år i Sverige. En person som har artrosbesvär har perioder av smärta, stelhet och nedsatt rörlighet i den drabbade leden.

Metod

Den systematiska litteraturöversikten har genomförts i enlighet med SBU:s metodik. SBU använder det internationellt utarbetade systemet GRADE för att beskriva evidensen för resultatet. För att inkluderas i denna rapport skulle studierna undersöka arbetsmiljöns betydelse för artrosbesvär samt vara inriktade på personer i arbete där frågeställningen var relevant för svenska förhållanden. Varje studie skulle inkludera minst 20 personer som var exponerade för den faktor i arbetsmiljön som forskarna undersökte. Vi accepterade studier där artrosbesvär konstaterats med hjälp av röntgen (i vissa fall också i kombination med subjektiva mått så som frågeformulär och intervjuer), titthålsoperation, MRI eller data från register. Fler olika studieupplägg accepterades (randomiserade och kontrollerade studier, kohort- samt fall-kontroll-design). Vidare krävdes att studien var publicerad mellan 1980 och januari 2016 i en sakkunniggranskad tidskrift och skriven på svenska, norska, danska eller engelska.

Tabell 1 Kort översikt av resultaten. Grå rutor indikerar att det inte går att avgöra om det finns något samband eller inte. Pil som pekar uppåt (↑) betyder att det finns ett samband mellan exponeringen och högre förekomst av artrosbesvär, medan pil nedåt (↓) innebär ett samband mellan exponeringen och lägre förekomst av artrosbesvär.

		Artrosbesvär i knä	Artrosbesvär i höft
Exponering i arbetsmiljön	Lyfta och bära	Samband ↑	Samband ↑
	Knästående*	Samband ↑	
	Lyfta och bära+knästående*	Samband ↑	
	Fysisk ansträngning	Samband ↑	Samband ↑
	Icke-neutral arbetsställning		Samband ↑
	Gå i arbete	Samband ↑	Samband ↑
	Sitta i arbete	Samband ↓	
	Stå i arbete	Samband ↑	
	Gå i trappor och klättra	Samband ↑	Samband ↑

* I begreppet knästående infattas även hüksittande och krypande arbetsställningar.

Resultat och kunskapsluckor

Av de artiklar som ligger till grund för resultat och slutsatser var i stort sett alla inriktade på artrosbesvär i antingen knä eller höft. Vår genomgång visar att arbetsmiljön har betydelse för artrosbesvär i dessa två leder, se sammanställningen i Tabell 1.

Inom vissa områden saknas relevant forskning som motsvarar de kriterier vi har valt för att kunna dra säkra slutsatser om samband mellan arbetsmiljö och artrosbesvär. Ibland saknas forskning helt, i andra fall har studierna metodologiska begränsningar. På ytterligare några områden finns alltför få studier för att slutsatser ska kunna dras (detta gäller till exempel för vibration i arbetet). Det är ovanligt att studera samband mellan organisatoriska och psykosociala faktorer och uppkomst och förvärrande av artrosbesvär, något som skiljer sig från SBU:s tidigare rapporter inom arbetsmiljöområdet.

För att kunna uppskatta en enskild persons exponering för en viss faktor i arbetsmiljön krävs information om exponeringens intensitet, frekvens och duration. Det är angeläget med framtida forskning kunde kvantifiera när en exponering blir skadlig, var gränsvärdena ligger.

SBU har nu slutfört ytterligare en etapp av regeringens uppdrag att sammanställa forskningsresultat om samband mellan arbetsmiljö och ohälsa, i detta fall artrosbesvär. Rapporten visar att det finns vetenskaplig kunskap som tills vidare kan användas som underlag för ställningstagande om åtgärder på arbetsplatserna. Framtidens forskning bör bland annat inriktas mot interventionsstudier, det vill säga det behövs studier som undersöker hur man skulle kunna påverka arbetsmiljön där vi har konstaterat vetenskapligt säkerställda samband med artrosbesvär.

Etiska och sociala aspekter

De som träffar personer med artros, till exempel inom myndigheter och hälso- och sjukvården, bör vara bekanta med kunskapsläget om sambandet mellan yrkesexponeringar och artrosbesvär. En okunskap kan fördröja åtgärder och ge ytterligare lidande åt den aktuella personen och vara en risk för andra som är utsatta för samma exponering.

Det är viktigt att kunskapen uttrycks på ett sådant sätt att det kan förstås av så många som möjligt. Det skulle vara bra om det gick att beskriva exakt hur stor risken är vid en viss arbetsmiljöexponering, men idag saknas kunskap för att göra en sådan detaljerad redovisning. I denna rapport beskriver vi samband mellan exponeringar i arbete och artrosbesvär; vi uttalar oss dock inte om sambandets storlek.

Projektgrupp

Sakkunniga

Eva Vingård (ordförande), Martin Englund, Bengt Järholm, Olle Svensson

SBU

Karin Stenström (projektledare), Agneta Brolund, Charlotte Hall, Therese Kedebring

Externa granskare

Lilli Kirkeskov, Margareta Nordin

Rapport nr 253 (2016) • registrator@sbu.se
 Rapporten kan laddas ner från www.sbu.se/253
 eller beställas via 08-779 96 85 eller sbu@strd.se
 Grafisk produktion: Anna Edling, SBU